

Textová kritika

- Josef Češka: Textová kritika ve filologické praxi skriptum, Brno 1973
- **Nižší a vyšší**
- Nižší je filologická Cílem vydat dílo v podobě nejbližší tomu, jak je autor vytvořil.

- Otázka interpolací (nezáměrných a záměrných)

- Předpokládaná lacuna
- Ammian. XXII 15, 21:
- Hippopotamí quoque generantur in illis partibus ultra animalia cuncta ratione carentia sagacissimi ad speciem equorum bifidus /bifidus/ caudasque breves...

- Doplnění lacuny (Josef Češka)
- Ad speciem equorum \leq dorsa et iugas habentes, unques verumtamen bifidos \geq , caudasque breves (breviores).
- (A kdo by na to přišel, musel by nejprve vědět, že kůň je lichokopytník).

- **Vyšší historická**
- V čem spočívá?
- Poznat autorův život, jeho sociální prostředí, ideologii, politické nebo vojenské zkušenosti
- Poznat prameny, kterých využil a jak s nimi pracoval
- Kde a jak cituje
- Jak se jeho dílo zachovalo (počítat i se zvláštnostmi prostředí, v němž bylo opisováno)

Pomůcky

- Dějiny literatury vždy nestačí
- Edice a jejich předmluvy
- Komentáře, vzniklé v antice nebo později (všichni významní autoři byli komentováni)
- Moderní díla, věnovaná různým aspektům konkrétního antického díla
- Překlady a jejich předmluvy
- PWRE a další podobné dobré encyklopedie
- Svědectví jiných soudobých a mladších spisovatelů
- Porovnání výpovědí autora s dostupnými úředními dokumenty (nápisy, zákony, ale např. i dopisy apod.)

Vlastní práce

- **Dílo, které je pro nás klíčové, vždy prostudujeme jako celek**
- Příklady:
- Ammianus a jeho exkurzy
- Excerpta Valesiana a užívání gramatiky a syntaxe
- Hérodotos a vztah k Peršanům

Konkrétní známé příklady

- **Testimonium Flavianum**
- **První text (20,9,1)**
- *„Protože Ananaš měl takovou povahu, usoudil, že je vhodná chvíle, když Festus byl mrtvý a Albinus byl ještě na cestě, a svolal zasedání soudců, přivedl před ně Jakuba, bratra Ježíše, zvaného Kristus, a některé jiné. Obvinil je z porušování zákonů a předal je k ukamenování.“*

- **Druhý text (18,3,3)**
- *„V té době žil Ježíš, moudrý muž, lze-li jej nazývat mužem. Vykonával totiž podivuhodné skutky, byl učitelem lidí, kteří radostně přijímali pravdu, a získal na svou stranu mnoho Židů i mnohé z pohanů. On byl Kristus (Christos). A ačkoli na udání našich předních mužů jej Pilát odsoudil k ukřižování, ti, kteří si jej dříve zamilovali, od toho neupustili. Opět živý se jim totiž ukázal třetího dne, když božští proroci o něm toto i mnoho jiných věcí předpověděli. A ani dnes ještě nezmizelo pokolení křesťanů, kteří se tak po něm nazvali.“*

- Arabský křesťan Agapios:
- *V té době žil moudrý muž jménem Ježíš. Jeho způsob života byl dobrý a byl znám jako ctnostný. A mnoho lidí z Židů i z jiných národů se stalo jeho učedníky. Pilát ho odsoudil k ukřižování a ke smrti. Říkali, že se jim zjevil třetí den po ukřižování a že byl živ; podle toho byl pokládán za Mesiáše, o němž proroci předpovídali zázraky.“*

- Tacitus, Ann.
- *Ale špatná pověst neslábla ani lidským úsilím, ani štědrostí císaře či usmiřováním bohů, věřilo se, že požár byl založen na rozkaz. Proto Nero, aby potlačil řeči, nastrčil viníky a nejvybranějšími tresty pak potrestal ty, koho lid nazýval křesťany a nenáviděl kvůli neřestem. **(Původce jejich jména Christa dal za vlády Tiberiovy popravit prokurátor Pontius Pilatus, zhoubná pověra tehdy potlačená znovu propukla nejen v Judei, rodišti toho zla, ale také v hlavním městě, kam se ze všech stran stékají všechny ohavnosti a hanebnosti a nacházejí tam ctitele).** Nejdříve tedy byli pochyťáni ti, kteří se přiznávali, potom na základě jejich udání bylo k nim připojeno ohromné množství ani ne tak pro zločin žhářství jako pro nenávisť k lidskému rodu. I při umírání je ještě zahrnuli posměchem, pokrytí kůžemi šelem museli hynout sápaní psy nebo byli přibiti na kříž, aby za soumraku hořeli na způsob nočních luceren.*

- Talmúd
- výslovně uznává odsouzení, vynesené nejvyšším židovským soudem, a k tomu je tu i zmínka o fakticky vykonaném trestu

-
- Mezi roky 70 až 200
-
- Babylonský Talmud, svazek 3, Sanhedrin 43a:
- *»V předvečer Pesachu byl pověšen Ješu. Čtyřicet dní před konáním jeho poprav vyšel hlasatel a volal: „Bude ukamenován, protože provozoval čarodějnictví a sváděl Izrael k odpadnutí od víry. Kdokoli by mohl říci něco k jeho prospěchu, ať předstoupí a promluví na jeho obhajobu.“ Protože však nikdo na jeho obhajobu nevystoupil, byl pověšen v předvečer Pesachu.*
-

Archeologická svědectví

- Ságy o objevení Ameriky Normany
- Adam Bremensis: Adam zmiňuje i o tom, že v oceánu byl objeven ostrov, nazvaný Vinland. Rodí se tam víno výborné jakosti, plodiny se tam vyskytují v bohatství, i když je nikdo neseje. Za tímto ostrovem už není v oceánu obyvatelná země

- nálezy mincí norského krále Olafa Kyrre (1067–1093)
- Šipky z labradorského křemene
- Stopy po výrobě dřevěného uhlí
- po „dlouhých domech“ apod.

- K vyšší textové kritice patří i využití obecných historických znalostí
- Příklad:
- Livius o Romulovi a Removi nebo o Numu Pompiliovi
- Pokud nevyužijeme tohoto prostředku, deklaruujeme zkreslený názor na pramen

Cvičení

- Pokuste se o vyšší textovou kritiku následujícího místa: I 43
- 43 1 Ex iis, qui centum milium aeris aut maiorem censum haberent, octoginta confecit centurias, quadragenas seniorum ac iuniorum; 2 prima classis omnes appellati; seniores ad urbis custodiam ut praesto essent, iuvenes ut foris bella gererent.
- arma his imperata galea, clipeum, ocreae, lorica, omnia ex aere, haec, ut tegumenta corporis essent; 3 tela in hostem hasta que et gladius.

Otázky k řešení

- Popisuje Livius stav z konce 6. nebo z 1. poloviny 5. stol.?

- 1 Sed debebatur, ut opinor, fatis tantae origo urbis maximi que secundum deorum opes imperii principium.
- vi compressa Vestalis cum geminum partum edidisset, 2 seu ita rata, seu quia deus auctor culpae honestior erat, Martem incertae stirpis patrem nuncupat.
- 3 sed nec dii nec homines aut ipsam aut stirpem a crudelitate regia vindicant; sacerdos vincta in custodiam datur; pueros in profluentem aquam mitti iubet.
- 4 forte quadam divinitus super ripas Tiberis effusus lenibus stagnis nec adiri usquam ad iusti cursum poterat amnis et posse quamvis languida mergi aqua infantes spem ferentibus dabat.
- 5 ita, velut defuncti regis imperio, in proxima eluvie, ubi nunc ficus Ruminalis est - Romularem vocatam ferunt -, pueros exponunt.
- 6 vastae tum in his locis solitudines erant.
- tenet fama, cum fluitantem alveum, quo expositi erant pueri, tenuis in sicco aqua destituisset, lupam sitientem ex montibus, qui circa sunt, ad puerilem vagitum cursum flexisse; eam summissas infantibus adeo mitem praebuisse mammas, ut lingua lambentem pueros magister regii pecoris invenerit - Faustulo fuisse nomen ferunt -; 7 ab eo ad stabula Larentiae uxori educandos datos.
- sunt, qui Larentiam vulgato corpore lupam inter pastores vocatam putent; inde locum fabulae ac miraculo datum.

Otázky

- Je Livius nevěrohodný vypravěč smyšlenek?
- Pokud ne, čím můžete jeho věrohodnost doložit?